

2009-02-04

Dnr 10/08

Socialdepartementet
103 33 Stockholm

Remissvar avseende departementspromemorian Etisk bedömning av nya metoder i vården Ds 2008:47 (dnr S2006/1622/HS)

Den snabba framväxten av nya metoder inom sjukvården har lett till ett stigande intresse för etiska frågor. Statens medicinsk-etiska råd, som tillkom på riksdagens initiativ och sedan 1986 fungerat som rådgivande organ åt regeringen, har ofta haft anledning att uppmärksamma värdefrågor som aktualiserats av nya behandlingsmetoder och andra landvinningar. I samband härmed har rådet också intresserat sig för de mer institutionella frågor som är förknippade med sjukvårdshuvudmännens och professionernas ställningstaganden i sådana frågor. Problemen uppmärksammades bl.a. vid en s.k. etisk dag med företrädare för landstingen i februari 2006.

Rådet välkomnar mot den bakgrunden det intresse som de båda senaste regeringarna har visat frågan genom tillsättandet av den interna arbetsgruppen och utvidgningen av dess mandat. Det instämmer också i den remitterade promemorians huvudbudskap. Det är angeläget att övergång till nya metoder inom hälso- och sjukvården föregås av noggranna etiska överväganden av de konsekvenser som kan uppstå för olika grupper i samhället, inte enbart de behandlade patienterna utan också anhöriga och andra berörda. De samtal som arbetsgruppen har genomfört visar att det finns en allmän uppslutning bakom dessa tankar, men också att detta led i beslutsprocessen inte så sällan försummas eller hanteras alltför översiktligt. Det är lätt hänt att relativt snäva effektivitetsperspektiv tar överhanden när nya läkemedel och medicinska metoder ska bedömas.

En ökad uppmärksamhet mot samhälls- och individetiska frågeställningar är därför högst angelägen. Arbetsgruppen har på ett värdefullt sätt belyst hur sådana analyser skulle kunna främjas, inte minst hos sjukvårdshuvudmännen. Rådet delar arbetsgruppens uppfattning att något formaliserat regelsystem inte bör eftersträvas. Däremot kan det ha sitt värde att ge formellt lagstöd åt kravet på etiska överväganden innan en ny diagnos- eller behandlingsmetod införs. Rådet tillstyrker mot den bakgrunden förslaget om ändring av 26 f § i hälso- och sjukvårdslagen.

Vad gäller frågan om vem som ska utföra sådana analyser är Rådet mindre bekymrat av risken för överretablering och överlappning mellan olika instanser än av faran att

sådana överväganden faller mellan stolarna. Utöver sjukvårdshuvudmännen på regional nivå finns det på nationell nivå flera organ som är delaktiga i de analyser som föregår ställningstagandena till nya metoder, såsom Socialstyrelsen, Läkemedelsverket, Tandvårds- och Läkemedelsförmånsverket samt SBU. Utifrån de synpunkter som Rådet har att beakta är det av värde att alla dessa instanser anlägger etiska perspektiv i sina bedömningar.

Rådets egen plats i dessa ansträngningar betingas framför allt av dess unika ställning i det svenska politiska systemet. Alltsedan tillkomsten för 22 år sedan har Rådet fungerat som ett forum för analyser, reflektioner och diskussioner mellan företrädare för alla riksdagspartier och experter förankrade i olika vårdprofessioner, intresseorganisationer och relevanta akademiska discipliner. Genom sin omvärldsspaning, sina forskarkontakter och sitt utbyte med de motsvarande råd som efter hand har vuxit fram i andra europeiska länder söker Rådet belysa både gamla och nya etiska dilemman. Ett sådant område är just etiska frågor kring introduktionen av nya metoder och ny teknik i sjukvården. Rådet ser detta som en viktig uppgift även i framtiden.

En central uppgift för Rådet är att bana väg för samsyn i brännbara frågor. I det sammanhanget är möjligheten att spänna över ett brett spektrum av medicinsk-etiska och vård-etiska frågor av stor betydelse. Rådet ser det som angeläget att bevara detta "helikopterperspektiv" och finner mot den bakgrunden det nuvarande mandatet väl avvägt.

Rådet arbetar huvudsakligen genom plenarmöten, som dock då och då kompletteras med informellt konstituerade arbetsgrupper. Ofta hörs specialister inom olika områden. Vid enstaka tillfällen anlitas externa experter för kortare uppdrag. Då och då arrangeras också diskussioner med större kretsar av intresserade, s.k. etiska dagar. Rådet har vid olika tillfällen övervägt andra arbetsformer, men hittills stannat för den sedan länge tillämpade modellen. I promemorian föreslås vissa förändringar, bl.a. införande av ett arbetsutskott. Rådet finner f.n. de etablerade verksamhetsformerna tillfredsställande, men vill gärna fortsätta att löpande pröva uppslag till nya arbetsmetoder.

Rådet beslutade om detta remissvar vid ordinarie sammanträde den 23 januari. I beslutet deltog ledamöterna Ann Arleklo, Anders Henriksson, Elina Linna, Chatrine Pålsson Ahlgren, Daniel Tarschys och Barbro Westerholm. I beredningen av ärendet deltog även Daniel Brattgård, Marianne Granath, Niels Lynöe, Lisbeth Löpare Johansson och Nils-Eric Sahlin, samtliga sakkunniga i rådet.

Daniel Tarschys
ordförande